

ANTYKOMUNISTYCZNE PODZIEMIE NA ZIEMI MYŚLENICKIEJ 1945-1956 (CZĘŚĆ 4)

Antykomunistyczne organizacje młodzieżowe w Myślenicach

Pod koniec lat 40-tych na terenie Myślenic działały trzy młodzieżowe organizacje konspiracyjne. Były nimi: **Tajny Zastęp Harcerski „Buki”**, **Tajny Związek Harcerstwa Polskiego „Sępy”** oraz **Organizacja Podziemna „Zjawa”**. Działali w nich przede wszystkim uczniowie miejscowych szkół średnich – liceum ogólnokształcącego i technikum handlowego.

Tajny Zastęp Harcerski „Buki”

Była to pierwsza z myślenickich organizacji harcerskich. Jej założycielem i głównym organizatorem był Kazimierz Sobolewski, ps. „Słoneczny”, „Vis”. Przyszły konspirator urodził się 27 września 1912 roku w Osieczanach. W okresie międzywojennym działał w harcerstwie, uzyskując w 1933 roku stopień harcmistrza. W czasie okupacji Sobolewski należał do konspiracyjnego harcerstwa. Podczas wojny był członkiem „Szarych Szeregów” i oficerem łącznikowym Wincentego Horodyńskiego ps. „Kościeszka”, komendanta Obwodu Myślenice Armii Krajowej „Murawa”. Po raz pierwszy antykomunistyczną działalność konspiracyjną Sobolewski podjął po wojnie, nawiązując kontakt ze Zrzeszeniem „Wolność i Niezawisłość”.

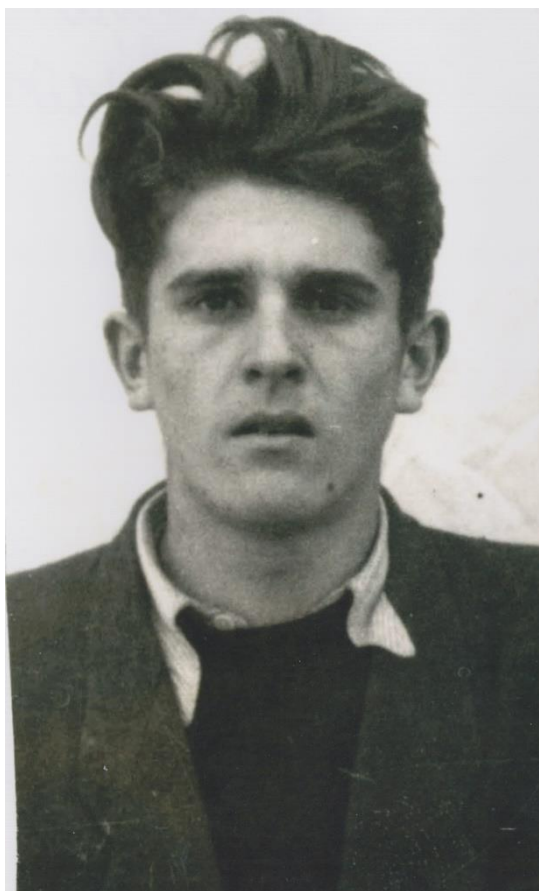

Kazimierz Sobolewski ps. „Vis”, „Słoneczko”, „B-4” (IPN)

15 grudnia 1948 roku na stokach Dalinu w lesie o nazwie Bukówka doszło do spotkania przedwojennego harcmistrza z grupą harcerzy z Myślenic. Tego dnia powołano do życia konspiracyjną organizację młodzieżową o nazwie Tajny Zastęp Harcerski „Buki”. Kazimierz Sobolewski został przywódcą grupy. W skład tajnej organizacji harcerskiej weszli: Grzegorz Uchacz, Jan Rapacz, Jan Sruga, Wiesław Święch, Józefa Łapa. Później do „Buków” dołączyli następni konspiratorzy – Jerzy Mrozowski, Anna Chruszczewska, Teresa Pindela.

Działalność członków tej organizacji tak opisała Maria Konieczna w artykule *Młodzieżowe konspiracyjne organizacje w Myślenicach: „Sępy”, „Buki” i „Zjawa”*, znajdującym się w publikacji: *Stawialiśmy opór... Antykomunistyczne organizacje młodzieżowe w Małopolsce w latach 1944-1956*:

W swojej działalności, zgodnie z zasadami skautingu, liczyli przede wszystkim na upadek sowieckiego systemu politycznego i odzyskanie niepodległości. Organizacja miała być rodzajem obrony – poprzez wspólną działalność jej członkowie mieli chronić się nawzajem przed ideologią komunistyczną krzewioną w „demokratyzowanym” harcerstwie. Ta wspólna praca pomagała w podtrzymywaniu niechęci do narzuconego nastroju Polski oraz dawała większą nadzieję na interwencję Zachodu i szybką zmian stosunków społecznych (...) Członkowie spotykali się na zebraniach, na których kolejno wygłaszali referaty i dyskutowali. Działalność ich obejmowała także słuchanie audycji polskojęzycznych z BBC, agitowanie na rzecz niepodległego państwa, zwalczanie aktywnych członków ZMP poprzez pisemne ostrzeżenia, sporządzanie ulotek, wypisywanie na murach haseł o treści niepodległościowej i antysowieckiej oraz aktywowanie do działalności sprawdzanych kolegów.

Wiesław Święch (IPN)

Teresa Pindela (IPN)

Działalność grupy trwała do grudnia 1949 roku. Wtedy myślenicka bezpieka dokonała aresztowania członków Tajnego Zastępu Harcerski „Buki”. W trakcie rewizji funkcjonariusze Urzędu Bezpieczeństwa znaleźli przy zatrzymanych trzy pistolety, amunicję, a także ulotki i plakaty.

Tajny Związek Harcerstwa Polskiego „Sępy”

Druga działająca na terenie Myślenic organizacja harcerska, istniała podobnie jak „Buki” od grudnia 1948 roku. Wśród założycieli Tajnego Związku Harcerstwa Polskiego „Sępy” znaleźli się uczniowie myślenickiego liceum: Jan Hołuj ps. „Żubr”, Tadeusz Pytlik, Bronisław Świąch i Stefan Tula. Później dołączyły kolejne osoby: Janina Krawczyk, Helena Latoń, Irena Puskarczyk i Wojciech Wójcik. Na czele organizacji stał Jan Hołuj ps. „Żubr”, jego zastępcą był Tadeusz Pytlik ps. „Bem”.

Jan Hołuj ps. „Żubr” (IPN)

Stefan Tula (IPN)

Janina Krawczyk (IPN)

Związek prowadził harcerską działalność w konspiracji. Organizacja pozostawała jednak w nowych strukturach ZHP. Główną istotą działań jej działań były próby powstrzymania komunistycznego wychowania młodzieży. W tym celu członkowie związku opracowywali ulotki, i wysyłali pisma wzywające do zerwania współpracy z komunistami. W ulotkach i pismach (jedno z nich nosiło nazwę „Pi-Bi”) rozpowszechniano wiedzę na temat zbrodni katyńskiej czy sfałszowanych przez komunistów wyborów przeprowadzonych w styczniu 1947 roku.

Członkowie Tajnego Związku Harcerstwa Polskiego prowadzili też kursy samokształceniowe, na których organizowano szkolenia wojskowe. Wyrazem sprzeciwu wobec narzuconej przez komunistów ideologii było uczestnictwo przez „Sępy” w zakazanych uroczystościach kościelnych, mających miejsce w czasie ważnych rocznic – 3 maja i 11 listopada. Jedną z bardziej spektakularnych akcji organizacji miało być podpalenie trybuny wzniesionej na myślenickim Rynku przed uroczystościami i defiladą, mającymi odbyć się z okazji święta 1 maja 1949 roku. Specjalna akcja, której konspiratorzy nadali kryptonim „Płomyczek” nie doszła jednak do skutku. Członkowie związku gromadzili także środki na pozyskanie broni.

Tajny Związek Harcerstwa Polskiego „Sępy” działał do grudnia 1949 roku. Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Myślenicach dokonał wtedy aresztowań wśród członków tej harcerskiej organizacji. Następnie zostali oni poddani śledztwu przez funkcjonariuszy myślenickiej bezpieki.

Organizacja Podziemna „Zjawa”

Była to trzecia konspiracyjna organizacja młodzieżowa w Myślenicach. W przeciwieństwie do dwóch pozostałych – Tajnego Zastępu Harcerskiego „Buki” i Tajnego Związku Harcerstwa Polskiego „Sępy”, nie miała ona związku z harcerstwem. Bezpośrednim powodem powstania organizacji miał być zakaz noszenia przez uczniów szkoły średniej odznak Sodalicji Mariańskiej. Zakaz ten został wprowadzony przez jednego z wizytatorów w trakcie wizytacji szkolnej.

Założycielem i głównym organizatorem Organizacji Podziemnej „Zjawa” był Tadeusz Jagosz ps. „Oś”. Działali w niej Stanisław Rapacz i Augustyn Kubiczek, uczniowie myślenickiego liceum. Członkami „Zjawy” byli także Władysław Kotarba i Karol Święch.

Celem tej konspiracyjnej organizacji była walka o suwerenność Polski. Członkowie organizacji drukowali i rozwieszali w Myślenicach ulotki o treści antykomunistycznej. Na jednej z nich widniał napis: *Polacy wytrwajcie, Komunizm padnie, Katolicy zwyciężą*. Rozpowszechniali informacje nadawane przez „Głos Ameryki”. W celu uzyskania środków na swoją działalność przeprowadzili akcje rekwizycyjne w sklepach w Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w kilku miejscowościach powiatu myślenickiego i limanowskiego. Po przeprowadzonych rekwizycjach pozostawiali pokwitowania, na których widniał podpis „Zorro”. W czasie jednej z akcji rekwizycyjnej został postrzelony i aresztowany jeden z członków „Zjawy” – Stanisław Rapacz. Wpadka konspiratora doprowadziła do fali aresztowań.

Tadeusz Jagosz, ps. „Oś” (IPN)

Augustyn Kubiczek (IPN)

Karol Święch (IPN)

W czasie zakrojonej na szeroką skalę akcji, funkcjonariusze Urzędu Bezpieczeństwa przystąpili do likwidacji młodzieżowej konspiracji na terenie Myślenic. W dniach od 21 do 24 grudnia 1949 roku bezpieka aresztowała i osadziła w areszcie łącznie 24 członków Organizacji

Podziemnej „Zjawa”, Tajnego Związku Harcerstwa Polskiego „Sępy” oraz Tajnego Zastępu Harcerskiego „Buki”. Wobec wszystkich konspiracyjnych organizacji Urząd Bezpieczeństwa prowadził jedno śledztwo. 10 stycznia 1950 roku po przesłuchaniu zwolniono z aresztu najmłodszych członków trzech organizacji. Wypuszczeni zostali: Anna Chruszczewska, Helena Latoń, Halina Sarapata, Irena Puskarczyk, Janina Krawczyk, Teresa Pindela, Wiesław Święch, Bronisław Święch, Jerzy Mrozowski i Stefan Tula. Część ze zwolnionych aresztantów zmuszona była przez Urząd Bezpieczeństwa do złożenia „samokrytyki”. Stało się to w auli Liceum Ogólnokształcącego w Myślenicach. To upokarzające dla młodych ludzi wydarzenie miało miejsce na sali wypełnionej rodzicami, działaczami partyjnymi i członkami ZMP. Na tym jednak nie skończyły się represje. 21 kwietnia 1950 roku odbył się proces najmłodszych członków „Buków” i „Sępów”, którzy stanęli przed Sądem dla Nieletnich w Krakowie. Zostali oni potraktowani stosunkowo łagodnie. Sąd oddał ich pod nadzór rodziców. Jednak byli konspiratorzy byli później nieustannie inwigilowani, a część z nich miała problemy z kontynuowaniem edukacji i ze znalezieniem pracy.

W znacznie gorszej sytuacji znaleźli się starsi, zazwyczaj pełnoletni, członkowie trzech myślenickich organizacji konspiracyjnych. Ich procesy toczyły się przed sądami powszechnymi lub wojskowymi. Przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Krakowie stanęli konspiratorzy Tajnego Związku Harcerstwa Polskiego „Sępy”. Na mocy wyroku jaki zapadł 16 marca 1950 roku Jana Hołuja i Tadeusza Pytlika skazano na 3 lata więzienia, Stefana Tulę na 2 lata, zaś Bronisława Święcha na rok więzienia. Kilka tygodni później 4 maja 1950 roku zapadł wyrok na członków Tajnego Zastępu Harcerskiego „Buki”. Za kierowanie tą grupą i posiadanie broni Kazimierz Sobolewski został skazany na 8 lat więzienia, Jana Sragę skazano na 1,5 roku. Wyrok na pozostałych konspiratorów z zastępu „Buki” zapadł 1 czerwca 1950 roku. Grzegorz Uchacz, Zdzisław Święch i Józef Łapa otrzymali wyroki jednego roku więzienia. W trzecim procesie byli sądzeni członkowie Organizacja Podziemna „Zjawa”. W wyroku, jaki zapadł 26 lipca 1950 roku zostali skazani: Stanisław Rapacz na 12 lat więzienia, Augustyn Kubiczek na 10 lat więzienia, Tadeusz Jagosz na 6 lat więzienia, Władysław Kotarba na 2 lata więzienia, Karol Święch na rok w zawieszaniu na dwa lata więzienia.

Wyroki jakie w 1950 roku zapadły na członków myślenickich młodzieżowych organizacji młodzieżowych zostały po 1989 roku unieważnione przez Sąd Rejonowy w Krakowie. Pokrzywdzonym przez komunistyczne sądy konspiratorom zostały przyznane odszkodowania za poniesione w okresie stalinowskim represje.

Dr Andrzej Małyśa

Bibliografia

Opracowania

Kalinowski Ziemowit, *Bohaterowie wyklęci na ziemi myślenickiej 1945-1956*, Myślenice 2013.
Konieczna Maria, *Młodzieżowe konspiracyjne organizacje w Myślenicach: „Sępy”, „Buki”, „Zjawa”* [w:] *Stawialiśmy opór...Antykomunistyczne organizacje młodzieżowe w Małopolsce w latach 1944-1956*, Kraków 2008.

Monografia gminy Sułkowice, red. Piotr Sadowski, Sułkowice 2006.

Murzyn Robert, *Miasto Myślenice w latach 1945-1989* [w:] *Myślenice. Monografia miasta*, red. Tomasz Gąsowski, Myślenice-Kraków 2012.

Archiwalia

Muzeum Niepodległości w Myślenicach
sygn. I/4117/MO/3 Oddział AK „Błyskawica”

sygn. I/4118/MO/39 OP „Zjawa”. Stanisław Rapacz

sygn. I/4119/RMO/7 Jan Siuta

sygn. I/4120/MO/5 Tajny Związek Harcerstwa Polskiego „Buki” 1948-1950 (Jan Rapacz)